

BILAN

RAPPORT 2005/133

Margraten – Eckelrade (L), Linderweg

Archeologisch bureauonderzoek

in opdracht van Aelmans ECO B.V.

Rapport-ID

Titel.	Margraten – Eckelrade (L), Linderweg. Archeologisch bureauonderzoek.	
ISSN	1572-3194-2005/133	
Rapportnummer	2005/133	
Aantal pagina's	24	
Opdrachtgever	Aelmans ECO B.V.	
Contactpersoon opdrachtgever	mw. C. Pinckaers	
Onderzoekskader	Nieuwbouw	
Projectleider BILAN	E. de Boer	
Auteur(s)	E. de Boer	
Kaarten en afbeeldingen	W. van der Voort	
Datum definitief	12 december 2005	
Digitale versie	-	
Verzending definitief aan	Aelmans ECO B.V. ROB Provinciaal archeoloog KB-depot	
Akkoord BILAN	C. Witteveen Directeur	C. Verbeek Senior-archeoloog

BILAN

B: Fontys Hogescholen, Mollergebouw
Prof. Goossenslaan 1-01, ruimte A 1.16, Tilburg
P: Postbus 90903, 5000 GD TILBURG
T: 0877 874278
F: 013 5360051
E: bilan@fontys.nl
W: www.bilan.nl

© BILAN 2005

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch databestand of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoudsopgave

Samenvatting	7
1 Inleiding.....	9
1.1 Administratieve gegevens project	9
1.2 Ligging van het plangebied	10
1.3 Huidig en toekomstig gebruik	11
2 Bureauonderzoek.....	12
2.1 Onderzoeksmethode	12
2.2 Geologie en landschap	12
2.3 Historische situatie.....	14
2.4 Bekende archeologische waarden	17
3 Verwachtingsmodel en vraagstelling.....	18
4 Advies	19
5 Literatuur.....	21
Bijlage 1: Overzicht archeologische perioden	23
Bijlage 2: Overzicht geologische perioden	24

Figuren

fig. 1: Ligging van het plangebied in de regio.	10
fig. 2: Huidig grondgebruik in het plangebied en omgeving.....	11
fig. 3: Het plangebied op de bodemkaart.	13
fig. 4: Het plangebied op het minuutplan van circa 1830.....	16
fig. 5: Het plangebied op de IKAW met ARCHIS-waarnemingen en AMK-terreinen.	17

Samenvatting

Op 14 november 2005 verleende Aelmans ECO B.V. aan BILAN opdracht voor een archeologisch bureauonderzoek in het plangebied 'Linderweg' te Eckelrade in de gemeente Margraten (provincie Limburg). De aanleiding voor dit onderzoek was de voorgenomen nieuwbouw op de locatie. Hierbij zullen bodemverstorende activiteiten plaatsvinden waardoor een archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Doel van het onderzoek was het vaststellen van de archeologische verwachting van het plangebied. Dit onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek aangevuld met een karterend booronderzoek. Voorlopig zal echter vanwege het ontbreken van betredingstoestemming uitsluitend het bureauonderzoek worden uitgevoerd.

Uit het bureauonderzoek blijkt het plangebied een middelhoge archeologische verwachting, die te relateren is aan de ligging van het plangebied op een plateau met radebrikgronden. Deze bodems hebben sinds de afzetting van het moedermateriaal de tijd gehad zich te ontwikkelen en zijn niet verstoord geraakt door natuurlijke processen (erosie). Doordat het plangebied altijd een agrarische functie heeft gehad en niet recentelijk (negentiende eeuw en later) bewoond is geweest, zal de bodem naar verwachting ook door (recente) antropogene processen weinig verstoord zijn.

In de omgeving van het plangebied bevindt zich een groot aantal waarnemingen die voornamelijk dateren uit het Neolithicum. Er zijn echter ook vondsten gedaan uit het Paleolithicum en Bronstijd en in mindere mate ook uit de Romeinse tijd en Middeleeuwen.

Op basis van het bureauonderzoek wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (karterend booronderzoek) aanbevolen. Voorafgaand aan dit onderzoek moeten de eisen waaraan het veldonderzoek moet voldoen (vraagstelling, methode en werkwijze), worden vastgelegd in een Plan van Aanpak.

1 Inleiding

Op 14 november 2005 verleende Aelmans ECO B.V. aan BILAN opdracht voor een archeologisch bureauonderzoek in het plangebied 'Linderweg' te Eckelrade in de gemeente Margraten (provincie Limburg).

De aanleiding voor dit onderzoek was de voorgenomen nieuwbouw op de locatie. Hierbij zullen bodemversturende activiteiten plaatsvinden waardoor een archeologisch onderzoek noodzakelijk is. Doel van het onderzoek was het vaststellen van de archeologische verwachting van het plangebied. Dit onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek aangevuld met een karterend booronderzoek. Voorlopig zal echter vanwege het ontbreken van betredingstoestemming uitsluitend het bureauonderzoek worden uitgevoerd.

De projectleiding was in handen van E. de Boer. Het bevoegd gezag werd gevormd door de provincie Limburg.

1.1 Administratieve gegevens project

Provincie	Limburg
Gemeente	Margraten
Plaats	Eckelrade
Straat	Linderweg
Centrumcoördinaten	181.479/ 313.114
Oppervlakte plangebied	1,83 ha
Kaartblad	62A
Opdrachtgever	Aelmans ECO B.V.
Uitvoerder	BILAN
CIS meldingnummer	14691
BILAN projectcode	B1115
Bevoegd gezag	Provincie Limburg

1.3 Huidig en toekomstig gebruik

Momenteel heeft het plangebied een agrarische bestemming en is in gebruik als weiland. In de toekomst zal in het plangebied woningbouw plaatsvinden. Aangezien de plannen hiervoor nog niet zijn uitgewerkt, is de verstoringsdiepte nog niet bekend¹.

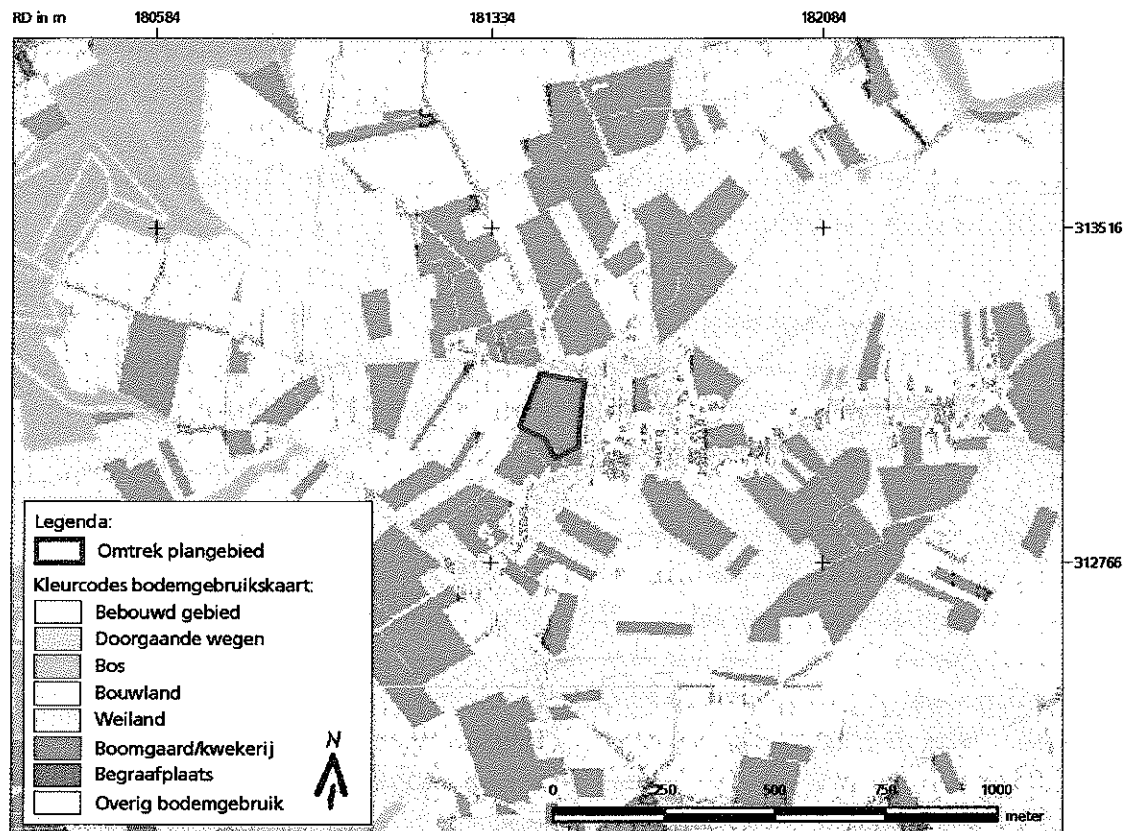

fig. 2: Huidig grondgebruik in het plangebied en omgeving.
(Bron: Archis II)

¹ Telefonisch contact mw. Pinckaers (Aelmans ECO B.V.).

In het Holoceen werd het klimaat een stuk warmer en ontstond het huidige klimaat. Door het reliëf en door de invloed van de mens (ontbossing in de Romeinse tijd en de vroege Middeleeuwen) werden grote delen van de löss verspoeld en afgezet in de beekdalen, de droge dalen, uitspoelingswaaiers en hellingvoeten. Dit materiaal bestaat uit secundair verplaatste löss (siltige, plaatselijk zandige leem), die vermengd kan zijn met een geringe hoeveelheid ander materiaal, zoals oudere afzettingen, kalksteenbrokjes, grindsteentjes of kleine stukjes houtskool of baksteen (colluviaal materiaal). Door het warmere klimaat kon ook op grote schaal bodemvorming plaatsvinden. Ook dit proces is vaak door de mens beïnvloed door kappen, branden en ontginnen. Andere processen die onder invloed van de mens hebben plaatsgevonden zijn het ontstaan van holle wegen, die door langdurig gebruik en afspoeling bijna verticale wanden kregen, en graften. Graften zijn steile wandjes op de plaats van de perceelsscheiding, bedekt met houtwallen met meidoorns. Ze zijn ontstaan doordat bij het ploegen de grond binnen elk hellend perceel van de hoge naar de lage zijde werd gewerkt. Dit leidde, in combinatie met erosie, tot terrasachtige hellingen³.

Volgens de geomorfologische kaart⁴ behoort het plangebied tot een *plateauterras bedekt met löss of zandige löss* (8E6). Dit is één van de oudste rivierterrassen van de Maas en maakt deel uit van een zeer wijde grootschalige dalinsnijding die aan de bovenzijde wordt begrensd door de schiervlakte. Op het rivierterras, zodra deze niet meer overstroomd werd, blijvend löss afgezet⁵. Direct ten noordoosten en zuidoosten van het plangebied bevinden zich in dit terras *droge dalen al dan niet met dekzand of löss* (15/14S2) omringd door een *afbraakwand al dan niet bedekt met löss* (13/12A2).

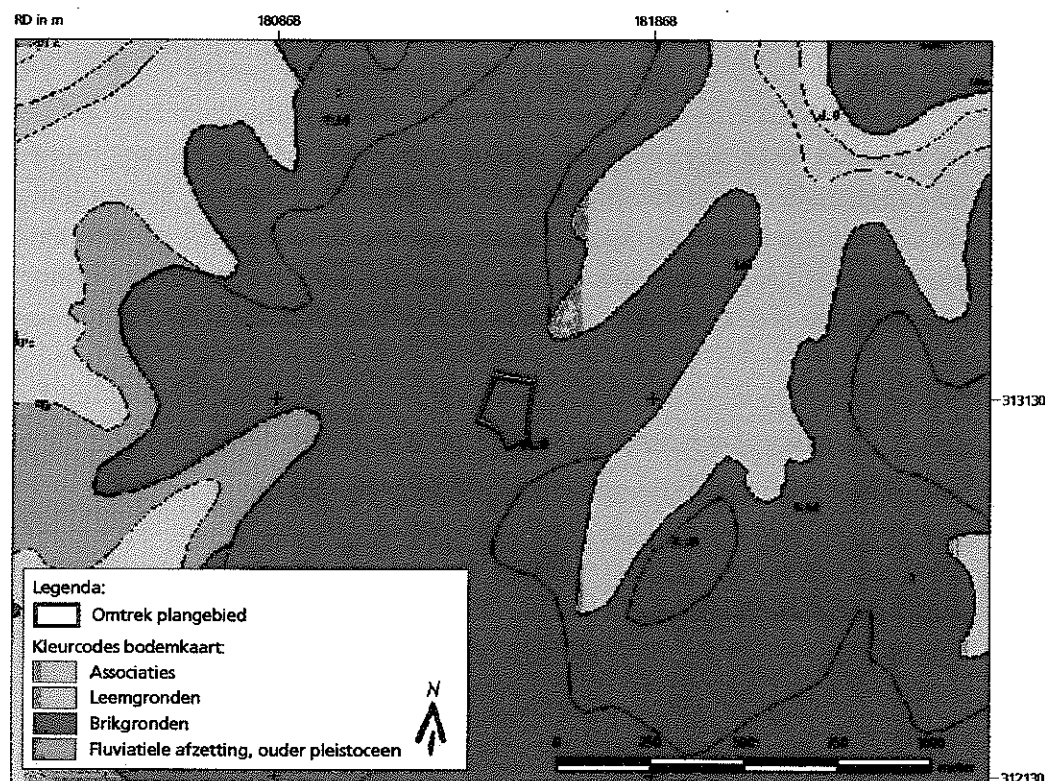

fig. 3: Het plangebied op de bodemkaart.
(Bron: Archis II)

³ Kuyl 1980, Vleeshouwer 1990, Van den Berg 1989.

⁴ Geomorfologische kaart van Nederland 1:50.000, Geologische kaart van Zuid-Limburg 1:50.000.

⁵ Van den Berg 1989.

In de vroege Middeleeuwen was het gebied zeer dun bevolkt. De nederzettingen lagen aan de rand van het beekdal net buiten het bereik van het overstromingswater en op de grens van bouwland en grasland. De beekdalen waren in gebruik als wei- en hooiland. De hooilanden lagen in de natste gebieden. Deze gebieden zijn al een aantal eeuwen geleden verdeeld, hoewel ze na de hooioogst nog lange tijd gemeenschappelijk beweid werden. De weilanden zijn pas veel later opgedeeld. In de twintigste eeuw waren nog diverse weidegebieden eigendom van de gemeente en in gemeenschappelijk gebruik⁸.

Het overgrote deel van de plateaus is pas in de periode tussen 1000 tot 1300 in cultuur gebracht. Vanuit de oudere dorpen in de dalen werden op de plateaus nieuwe nederzettingen gesticht. De nederzettingen uit deze periode zijn te herkennen aan namen op -rade (Rott, Herkenrade), -haag (Hilleslagen) en -broek. De namen op -berg, zoals Kleeberg, dateren waarschijnlijk uit de laatste fase van de ontginning (omstreeks 1300).

Een probleem bij de ontginning van de hogere gebieden was de bodemgesteldheid en het reliëf. Löss is van nature relatief vruchtbaar, goed bewerkbaar en goed ontwaterd. Het probleem op de plateaus is echter dat het grondwater tientallen meters diep zit, zodat de drinkwatervoorziening voor mens en dier problematisch is. De gronden op de hellingen waren gevoelig voor erosie. Desondanks zijn ze toch ontgonnen. Om de erosie tegen te gaan werden graften aangelegd.

Nadat het cultuurland in de dertiende eeuw zijn maximale omvang had bereikt, werd de productie op de bestaande akkers verhoogd door landbouwkundige verbeteringen. Door te intensief gebruik degenereerden sommige van de overgebleven bossen tot heide. Gehuchten met namen op -heide, zoals Eyserheide, behoren tot de weinige woonplaatsen die na 1300 zijn gesticht. De bevolkingsgroei tussen 1300 en 1800 werd voornamelijk opgevangen door uitbreiding van bestaande kernen.

Het plangebied lag in het begin van de negentiende eeuw⁹ aan de rand van het gehucht *Eckelraede*. Direct ten zuiden en oosten van het plangebied lagen boomgaarden rondom de boerderijen van het gehucht. Het plangebied maakte deel uit van het akkergebied dat het grootste deel van het plateau in beslag nam. Op de steile hellingen aan de rand van het plateau lagen de bossen.

Direct ten noorden van het plangebied lag in deze periode al de *Linder Weg*. Dwars door het gebied liep van noordoost naar zuidwest een onbenaamd pad. Het plangebied was onbebouwd, maar ten oosten en zuiden van het plangebied was langs de Linderweg, de Klompenstraat en de Dorpsstraat was al wel bebouwing aanwezig.

⁸ Vleeshouwer 1990.

⁹ Minuutplan, Grote Historische Atlas.

2.4 Bekende archeologische waarden

Volgens de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW) heeft het plangebied een middelhoge archeologische verwachting, die te relateren is aan de ligging op een plateau met radebrikgronden. Uit het plangebied zelf zijn tot op heden geen archeologische vondsten of waarnemingen bekend. In de omgeving van het plangebied bevinden zich echter wel diverse waarnemingen (zie fig. 5).

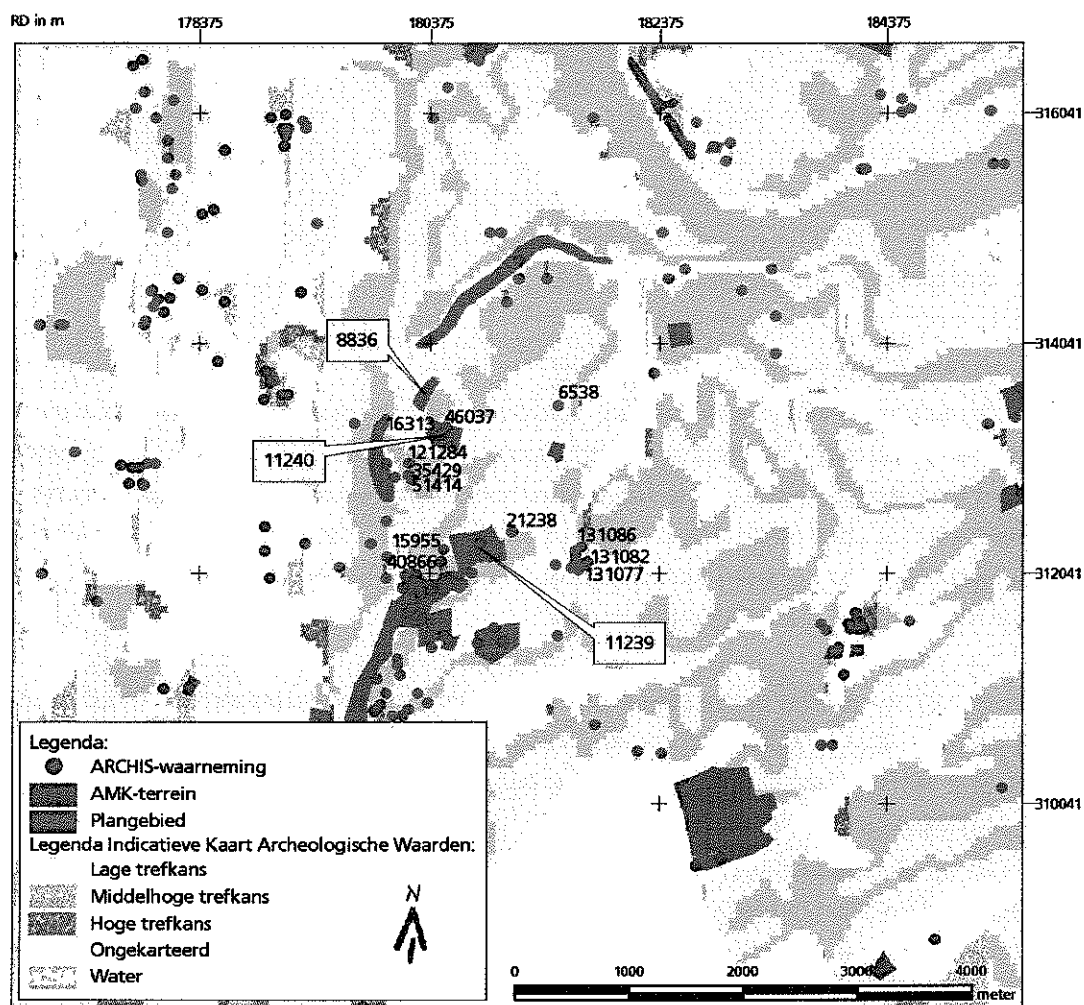

fig. 5: Het plangebied op de IKAW met ARCHIS-waarnemingen en AMK-terreinen.

Op circa 300 m ten noorden van het plangebied is een vuursteenartefact uit het middenpaleolithicum gevonden (Archisnr. 6538). Op circa 1 km ten westen van het plangebied bevindt zich een *terrein van hoge archeologische waarde* (monumentnr. 11240) waar sporen van bewoning en/of grondstofbewerking uit het Neolithicum zijn aangetroffen. De vondsten bestonden uit een stenen Fels-Ovalbeil en een jadeiet bijl (Archisnr. 16313 en 46037). Ook op een deel van de rand van het plateau op circa 1 km ten noordwesten van het plangebied heeft vuursteenwinning in dagbouw plaatsgevonden. Dit terrein is aangewezen als *terrein van archeologische betekenis* (monumentnr. 8836).

Op ruim 1 km ten westen van het plangebied bevinden zich op de rand van het plateau een aantal grafheuvels waarin menselijke crematieresten en fragmenten aardewerk van de Hilversum-cultuur zijn aangetroffen, die gedateerd zijn als (midden)bronstijd (Archisnr. 35429 en 121284). Tevens werden hier een groot aantal vuursteenartefacten uit het Neolithicum aangetroffen (Archisnr. 35429 en 51414).

Een inventariserend veldonderzoek (booronderzoek) is noodzakelijk om antwoord te geven op de volgende vragen:

- Welk type bodem wordt aangetroffen in de deellocaties?
- Is deze bodem verstoord sinds de vorming ervan?
- Zijn archeologische indicatoren aanwezig in het plangebied?
- Zo ja, wat is de aard en ouderdom van de archeologische indicatoren?
- Wijzen deze indicatoren op een vindplaats?
- Zo ja, is een begrenzing van de vindplaats mogelijk?
- In hoeverre wordt de vindplaats bedreigd door de planontwikkeling?

4 Advies

Op basis van het bureauonderzoek wordt een vervolgonderzoek in de vorm van een inventariserend veldonderzoek (karterend booronderzoek) aanbevolen. Voorafgaand aan dit onderzoek moeten de eisen waaraan het veldonderzoek moet voldoen (vraagstelling, methode en werkwijze), worden vastgelegd in een Plan van Aanpak.

Bijlage 1: Overzicht archeologische perioden

Periode		Code
Paleolithicum	Tot 8800 vC	PALEO
Paleolithicum Vroeg	Tot 300.000 C14	PALEOV
Paleolithicum Midden	300.000 - 35.000 C14	PALEOM
Paleolithicum Laat	35.000 C14 – 8800 vC	PALEOL
Mesolithicum	8800 – 5300 vC	MESO
Mesolithicum Vroeg	8800 – 7100 vC	MESOV
Mesolithicum Midden	7100 – 6450 vC	MESOM
Mesolithicum Laat	6450 – 5300 vC	MESOL
Neolithicum	5300 – 2000 vC	NEO
Neolithicum Vroeg	5300 – 4200 vC	NEOV
Neolithicum midden	4200 – 2850 vC	NEOM
Neolithicum Laat	2850 – 2000 vC	NEOL
Bronstijd	2000 – 800 vC	BRONS
Bronstijd Vroeg	2000 – 1800 vC	BRONSV
Bronstijd Midden	1800 – 1100 vC	BRONSM
Bronstijd Laat	1100 – 800 vC	BRONSL
IJzertijd	800 – 12 vC	IJZ
IJzertijd Vroeg	800 – 500 vC	IJZV
IJzertijd Midden	500 – 250 vC	IJZM
IJzertijd Laat	250 – 12 vC	IJZL
Romeinse Tijd	12 vC – 450 AD	ROM
Romeinse Tijd Vroeg	12 vC – 70 AD	ROMV
Romeinse Tijd Midden	70 – 270 AD	ROMM
Romeinse Tijd Laat	270 – 450 AD	ROML
Middeleeuwen	450 – 1500 AD	XME
Middeleeuwen Vroeg	450 – 1050 AD	VME
Middeleeuwen Laat	1050 – 1500 AD	LME
Nieuwe Tijd	1500 – heden	NT
Nieuwe Tijd A	1500 – 1650 AD	NTA
Nieuwe Tijd B	1650 – 1850 AD	NTB
Nieuwe Tijd C	1850 – heden	NTC
Onbekend		XXX